

Toimetused ja talitus
TALLINNAS,
Wene tänav nr. 5.
Telefon nr. 158.
(Sõjawäe keskaamast)

Toimetaja kõnetunnid
kella 12—1.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI.
ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS
Sõjawägede staabi väljaandel.

Tellimise hind:
1 aasta peale 40 marka
1/2 " " 20 "
1/4 " " 10 "

Kuulutuste ja teada-
annete hind: Iga kor-
pusrea eest 1 mark.

Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.

Nr 27

Laupäeval, 3. juulil 1920.

II. aastakäik

Sisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjaministri päewa-
käskudest.
2. Priitkooli saajate õppur-sõdurite ni-
metiri.

Üleüldine osa:

1. Vabaduse Risti Nõukogu (H. L.)
2. Rudendorffi sõjamälestused.
3. Toimetusele saadetud kirjad.
4. Kuulutused.

Ametlik osa.

Väljavõtted Sõjaministri päewakäskudest.

Nr. 467.

Tallinnas, 17. juunil 1920.

Uwaldan teadmiseks Wabariigi Walitsuse poolt
30. märtsil 1920 a. kinnitatud ja Riigi Teataja
nr. 57/58 awaldatud määruse riigiteenijate palga-
normide kohta:

1. Käesolew määrus käib kõigi riigiasutuste ja
riigiteenijate kohta.

2. Palgad jagunewad kahte liiki: üleüldised kõigile
riigiasutustele ja eripalgad igas ametiasutuses.

Märkus: Üleüldised palgad on ära tähendatud
lõpka käesolewa paragrafi juure.

3. Ametiasutuse osukoha järele jagunewad riigi-
teenijate palgad kolme järku:

1 järg: Tallinnas, Nõmme alewis, Narwas, Narwa-
Jõesuus, Tartus, Petseri maakonnas ja Walgas;

2 järg: Muudes linnades ja alewites — 5%
wähem kui 1. järgus;

3 järg: maal — 10% vähem kui 1. järgus.

Märkus: Kohtunikkude kohta jääb maksma
3. detsembri 1919 a. seaduse (W. „R. L.“
nr. 104, seadus nr. 185) § 1. märkus selle
muudatusega, et Tartu ja Walga lähewad 1.
järgu alla. Palkade väljaarwamisel arwatakse
pennid üle 50—terwe marga ette, alla 50
kustutatatakse maha.

4. Kindlatsmääratud palga maksetakse riigiteenijale,
kui asutuse juhatus leiab, et ta oma ametile wastawa
ettevalmistuse ja tarwilise wilumusega on; wastasel
korral wõidakse riigiteenijale tunni 2 astet madalamat
palga maksta.

5. Kindlatsmääratud palga maksetakse ainult neile
riigiteenijatele, kes täie tööduga teenistuses seisawad;
riigiteenijale, kes osa tööduga ametisse wõetud, on
asutuse juhatus kohustatud wastawalt madalamalt
palga maksma.

6. Riigiteenija palgast, kellel riigi poolt korter,
küte, walgustus, maa eht mõni muu hõlbustus tar-
witada, on asutuse juhatus kohustatud, ära kuulates
riigikontrolli arwamist, maha kärpima wastawat osa
nende hõlbustuste tasuks, wälja arwatud juhtumised,
kus eripalgamäärades on ette nähtud nende hõlbustuste
kuulumine palga juure.

7. Peale palga maksetakse riigiteenijatele perekonna-
abiraha sellekohaste erimääruste järele.

8. Riigiteenijatele, kes ühes asutuses täie tööduga
ja täie palga peal ametis, ei wõida teenistuse eest
teises asutuses palga maksta, muidu kui Wabariigi
Walitsuse otsuse järele.

9. Igale ametikohale — peale wälisministeeriumi —
määratakse koosseisus kindlats wõdraste (peale Saksa
ja Wene) keelte oskajate ametnikkude arw; wõdrast
keelt nõudwa ameti kohuste täitjale makstakse iga tar-

wiliku keele pealt lisapalka kuni 100 marka kuus, kui selle kohta eripalgamäärade juures teistiti otsustatud ei ole.

10. Kui ametid on jaotatud viide eht kuude järku, siis ei tohi igas ühikutes asutuses eht ühelaadiliste asutuste kogus esimesest ja teisest järgust teenijaid olla üle 25%, kolmandast ja neljandast järgust üle 50%; kui on jaotus neljajärguline — siis esimesest järgust mitte üle 25%, teisest ja kolmandast — üle 50%; kui kolmejärguline — siis esimesest järgust mitte üle 25% ja teisest — mitte üle 50%; kui kahejärguline — siis esimesest järgust mitte üle $\frac{1}{3}$.

Märkus: Tehtavad jaotused ei tohi olla, siis kaaluda suurema murratavuse järele; kui on murratav ühesuurused, siis loetakse teerwe arv madalama järgu külge. Sama juhtumid murratavad ka eripalgamäärades ettenähtud teenijate jaotusel wanemateks ja nooremateks.

11. Kui riigitöödel olevate kutsesõõliste mõne liigi jaoks määratud palgad suuremad on kui sama kutsesõõ tegijatel riigiteenijate palganormide järele, siis maksetakse wiimastele palga kutsesõõliste normide järele.

12. Kui mõne riigiteenija palk on normeeritud niikasti üleüldiste kui ka eripalgamäärade järele, siis maksetakse talle palga suurema määra järele.

13. Käesolew määrus hakkab maksma 1. märtsil 1920 a. ja sellega kaotawad oma jõu kõik endised riigiteenijate kohta käiwad määrused palgade asjus.

Seaminister: J. Tõnisson.

Töö- ja Hoolekandeminister: M. Palwadre.

W. w. asjade walitseja: R. Terras.

Kindralstaabi Kindral-Major **Larka**.

Sõjaministri eest.

Eisa Sõjaministri päewakäskule nr. 467, 17. juunil 1920 a.

Wabariigi Walitsuse poolt 30. märtsil 1920 a. kiinitatud ja „Riigi Teatajas“ nr. 61/62 avaldatud üleüldised palgamäärad.

I. Kantselei (ühes arwatud registrat.) ja kontori ametnikud.

Wanem ametnik 980 mk., ametnik 1. järgu 910, 2. järgu 840, 3. järgu 770, 4. järgu 700 mk., õpilased 450—650 mk. kuus.

II. Masina kirjutajad.

1. järg 910, 2. — 840, 3. — 770, 4. — 700 mk. kuus.

III. Laeka ametnikud.

1. järg 840, 2. — 770, 3. — 700 mk.

IV. Rahalugejad.

1. järg 770, 2. — 700 mk. kuus.

V. Arwemetnikud (end. raamatupidajad).

1. järg 1.190, 2. — 1.050 mk. kuus.

VI. Kopeerijad kalka peal:

1. järg 910, 2. — 840 mk. kuus.

VII. Kopeerijaid walguse abil:

1. järg 770, 2. — 700, 3. — 630 mk. kuus.

VIII. Sõonistajad.

1. järg 1.050, 2. — 980, 3. — 910 mk. kuus.

IX. Tabelipidajad:

1. järg 980, 2. — 910, 3. — 840, 4. — 770 mk. kuus.

X. Rümnikud:

Rümnikud-tööjuhatajad 980, järelewaatajad 1. järg 910, 2. — 840, 3. — 770, 4. 700 mk. kuus.

XI. M a a m õ õ t j a d (eriharibus).

Wanemad 1.470, nooremad 1.260 mk. kuus.

XII. Insenerid ilma eriametita (tõrg. haribusega).

Wanemad 1.820, nooremad 1.680 mk. kuus.

XIII. Tehnikud:

Keskooli haribusega ja ehituse õigusega 1.575, wanem tehnik 1.470, tehnik 1. järgu 1.365, 2. — 1.260, 3. — 1.190, 4. — 1.120 mk. kuus.

XIV. Mehanikud.

1. järg 1.050, 2. — 980, 3. — 910, 4. — 840, 5. — 805, 6. — 770 mk. kuus.

XV. Mõntöörid:

1. järg 840, 2. — 805, 3. — 770, 4. — 735, 5. — 700, 6. — 665 mk. kuus.

XVI. Masinistid:

1. järg 1.050, 2. — 980, 3. — 910, 4. — 840, 5. — 770, 6. — 700 mk. kuus.

XVII. Telefonistid:

1. järg 770, 2. — 700, 3. — 630 mk. kuus.

XVIII. Ladu wahid:

1. järg 770, 2. — 700, 3. — 665, 4. — 630 mk. kuus.

XIX. Aidamehed:

1. järg 910, 2. — 840 mk. kuus.

XX. Maja- ja teised teenijad:

Teenijate wanemad, kui teenijaid üle 3, — 770, ussehoibjad ja kästjalad wanemad — 700, nooremad — 665, alaealised — 420, talitajad — 560, autojuhid 1. järgu 910, 2. — 840, kutsjar 1. järgu 700, 2. — 665, wewoorimees 1. järgu 700, 2. — 665, ahju-tütjad kehtütte juures 700, kojamehed 1. järgu 770, 2. — 630. mk. kuus.

Märkus: Käesolewas tabelis on kõik palgad Tallinna kohta arwatud; kohtade peal tuleb wastaw elukalliduse % mahi arwata.

Seaminister: J. Tõnisson. Töö ja Hoolekandeminister: M. Palwadre. W. w. asjade walitseja: R. Terras.

Sõjawägede Staabi ülem:

Kindralstaabi Polkownik **Nink**.

Nr. 498.

Tallinnas, 22. juunil 1920.

Sõjaministeeriumile saadetakse sõjawäe osade ülemate poolt järelepärimisi, kas tuleb palga ja muud

rahalist varustust maksta, ning misjaguseel määrat, nendele rahvamäelastele, kellele Njutawa Kogu wdi Sõjawägede Ülemjuhataja poolt karistusest wabastamise suhtes armu antud ja ka, kas nemad endised õigused tagasi saanud.

Seletatse:

Armuandmise kõigi tagajärgedega karistusest wabastamiseks käib selle seisukorra kohta, misjaguses seisukorras süüdlane armuandmise momendil oli ja sellest momendist arwates antakse temale õigused tagasi.

Järjekult jääb kõik see muutmata, mis süüdlase suhtes juhtunud kuni armuandmise momendini.

Sellest üleüldisest korrast wõiwad erandid olla ainult misjagustel juhtumistel, kui lohtuotsus täielikult ja lõplikult ära muudetakse, ehk selle wõimu, kes süüdlasele armu annab, isikralise määruse põhjal.

Ülemalolewa awaldan teadmiseks.

Nr. 530.

T a l l i n n a s, 26. juunil 1920.

Wabariigi Walitsuse poolt 12 juunil s. a. kinnitatud ja 18. juunil s. a. jõusse astunud riigiraudteede ja Pärnu—Tallinna juurdewad raudtee tariifi nr. 11 § 5 põhjal makswad III klassis sõjamäelased, kes wäeosade poolt sõidutunnistustega lit. „B“ on warustatud, 50% üleüldisest tariifist (s. o. 30 penni kilomeetri eest), ja ohwitserid, arstid ja ametnikud II klassis sellekohase alalise tunnistuse ettenäitamisel samuti 50% üleüldisest tariifist (s. o. 75 penni kilomeetri eest). Sellega on kaartid, mis III klassi piletiga sõitu II klassis õigustasid, sifuliselt oma makswuse kaotanud.

R ä s e n :

1) alalise tunnistusi, mis senini ohwitseridele, arstidele, ametnikkudele ja halastajatele õbedele III klassi piletiga sõitu II klassis õigustasid, kuni 1 augustini s. a. lugeda makswaks, kui tunnistusi, millede ettenäitajatel õigus on II klassi piletit 50% hinnaalandusega saada; 1-st augustist alates nimetatud tunnistusi täitja makswusetaks lugeda;

2) wäeosade ja asutuste ülematel wiibimata kindralstaabi Walfusest uued 50% hinnaalandusega II klassis sõitv õigustawate tunnistuste blankettid wälja nõuda;

3) tulewast kõigilt sõjawäe teenistusest lahkuwastelt ohwitseridelt, arstidelt, ametnikkudelt ja halastajastelt õbedelt ülealanimetatud tunnistused tagasi nõuda ja need tunnistused kindralstaabi Walitsuse tagasi saata.

M ä r k u s : II klassis 50% hinnaalandusega sõitu õigustawate tunnistuste wäljaandmise juures tuleb filmas pidada Sõjawägede Ülemjuhataja päewakäskusi nr. 292, 1040 ja 1041.

Kindralstaabi Kindral-Major **Zarka.**

Eõjaministri eest

Priitooli saajad õppur-õdurid.

Nimefiri nr. 1.

(Järg*.)

269. Paal, Artur	328. Rõul, Jüri
270. Pabar, Arnold	329. Rumm, Erich
271. Bagi, Ritolai	330. Ruuben, Alfred
272. Baktler, Rudolf	331. Ruus, Paul
273. Bann, Elmar	332. Ruusa, Endel
274. Paris, Woldemar	333. Ruusa, Arwed
275. Parsmann, Woldemar	334. Saabel, Johannes
276. Pääsute, Leonhard	335. Saar, Walter
277. Pääsute, Woldemar	336. Saarik, Johann. s
278. Pärkin, Hugo	337. Sabe, Adolf
279. Peebu, Hugo	338. Samariitel, Robert
280. Peerland, Dawid	339. Sarapuu, Heinrich
281. Peterson, Hermann	340. Sarapuu, Karl
282. Peterson, Arnold	341. Sägo, Ernst
283. Piitrand, Julius	342. Särg, Karl
284. Piitroja, Jüri	343. Schmidt, Edgar
285. Piller, Hans	344. Schumacher, Walter
286. Piller, Aleksander	345. Schüt, Johannes
287. Pittard, Woldemar	346. Sepp, Eduard
288. Polats, Rudolf	347. Sepp, Jüri
289. Põderfon, Johannes	348. Seppa, Elmar
290. Praakli, Oskar	349. Sõrra, Johannes
291. Praggi, Rudolf	350. Sibul, Alfred
292. Praggi, Gustaw	351. Siil, Leo
293. Pragi, Friedrich	352. Siimo, Hugo
294. Prima, Heinrich	353. Siitast, Johan
295. Puhtsit, Bernhard	354. Sitt, Jüri
296. Puju, Gustaw	355. Sitt, Elmar
297. Puskar, Kristjan	356. Silbergleich, Karl
298. Pusta, Adolf	357. Sillafoe, Eduard
299. Putnin, Karl	358. Simson, Arnold
300. Puusild, Jaan	359. Sirgo, Walter
301. Pütsja, Karl	360. Solt, August
302. Pütsfer, Johann	361. Sommer, Alfred
303. Pütssepp, Elmar	362. Songi, Alfred
304. Raado, Heinrich	363. Soom, Arnold
305. Rada, Roman	364. Sööt, Bernhard
306. Rammul, Mihkel	365. Sööt, Aleksander
307. Ranz, Oskar	366. Söster, Hugo
308. Rask, Harald	367. Speck, Aleksander
309. Raubjalg, August	368. Stamm, Leonhard
310. Raudepp, Feliks	369. Steinfeldt, Uno
311. Raudepp, Ernst	370. Suia, Woldemar
312. Raudepp, August	371. Suif, Alfred
313. Rebane, Leo	372. Sutt, Artur
314. Rebmann, Ferdin.	373. Suubi, Arnold
315. Reiljan, Jaan	374. Taklaja, Jaan
316. Reim, Paul	375. Tamm, Elmar
317. Reinbaum, Karl	376. Tamm, Alfred
318. Reinojaan, Alfred	377. Tamm, Artady
319. Riiner, August	378. Tamm, Alfred
320. Riis, Eduard	379. Tammemägi, Julius
321. Rõht, Erich	380. Taoter, Artur
322. Rooma, Adalbert	381. Teber, Kristjan
323. Roosberg, Richard	382. Teber, Rudolf
324. Roots, Leo	383. Teber, Aleksander
325. Rosenbach, Eduard	384. Teber, Artur
326. Rõömel, Artur	385. Tohtwer, Harald
327. Rõöp, Ado	386. Tenno, Artur
	387. Tennorist, Ralph

*) W. „Sõdur“ nr. 26.

388. Tenter, Paul
 389. Tenter, Paul
 390. Thomasson, Afset
 391. Thomson,
 [Ferdinand
 392. Tigane, Ernst
 393. Tiibeberg,
 [Woldemar
 394. Tiido, Aleksander
 395. Tiit, Richard
 396. Tiit, Hugo
 397. Tiits, Ernst
 398. Tiitsso, Max
 399. Tiitwer, Ernst
 400. Timma, Wilhelm
 401. Timpmann, Karl
 402. Timust, Nikolai
 403. Tirmann, Rudolf
 404. Tiru, Paul
 405. Tolk, Edgar
 406. Toom, Eduard
 407. Toom, Woldemar
 408. Tõnisson, Herbert
 409. Tõnison, August
 410. Trautmann, Karl
 411. Treial, Maniwalb
 412. Treier, Frits
 413. Treumuth, August
 414. Tross, Jaan
 415. Truus, Georg
 416. Tulk, Johannes
 417. Turo, August
 418. Uber, Ferdinand
 419. Uri, August
 420. Urm, Karl
 421. Usjai, Mihkel
 422. Ülesoo, Robert
 423. Ülesoo, Woldemar
 424. Waher, Erich
 425. Wahi, Artur (1.)
 426. Wahi, Artur (2.)
 427. Waldmann,
 [Johannes
 428. Walge, Karl
 429. Walter, Artur
 430. Wannit,
 [Konstantin
 431. Warjuk, Karl
 432. Warjamaa,
 [Woldemar
 433. Wasfil, Alfred
 434. Wasialo, Otto
 435. Watter, Karl
 436. Weber, August
 437. Weeber, Runo
 438. Weidenberg, Felix
 439. Weisberg, Elmar
 440. Weit, Elmar
 441. Wenmann, Jaan
 442. Wenske, Richard
 443. Weste, Alfred
 444. Westel, Hugo
 445. Wester, Edgar
 446. Wirt, Eduard
 447. Wirral, Oskar
 448. Wirrajon, Oswald
449. Willemson, [Wasfili
 450. Wint, Johannes
 451. Wißmann, Joh.
 452. Woitka, Jaan
 453. Woitka, Jaan
 454. Wolmar, Leopold
 455. Wöhmann, Mihkel
 456. Wöso, August
 457. Wösu, Arnold
 458. Wösuberg,
 [Johannes
 459. Wreemann, Alfred
 460. Wutt, Aleksander
 461. Zäro, Alfred
 462. Zirk, Heinrich
 463. Zingand, Johannes
- Rimefiri nr. 2.**
1. Ahtmann, Martin
 2. Afermann, Taawet
 3. Alles, Karl
 4. Anni, August
 5. Anwelt, Paul
 6. Aron, August
 7. Bamberg, Karl
 8. Bolbatow, Boris
 9. Böckler, August
 10. Bruckel, Rudolf
 11. Derrik, Harald
 12. Eichorn, Hugo
 13. Eit, Edgar
 14. Einberg, Albert
 15. Fischer, Bruno
 16. Gregor, Jaak
 17. Gross, Martin
 18. Jakobson, Jaan
 19. Janno, Jaan
 20. Järm, Robert
 21. Jdam, Hugo
 22. Jir, Jaan
 23. Jntelmann, Karl
 24. Jõgi, Oswald
 25. Juhkam, Emil
 26. Jürgenson, Otto
 27. Kahu, Gustaw
 28. Kaljo, Theodor
 29. Kallis, Felix
 30. Kamal, Karl
 31. Kass, Martin
 32. Kääril, Arkaadi
 33. Kääre, Mihkel
 34. Kelber, Woldemar
 35. Kepp, Aleksander
 36. Kerge, August
 37. Kesküla, Cristhof
 38. Kess, Rudolf
 39. Kimmel, Edgar
 40. Kindlam, Heinrich
 41. Klesmann, Richard
 42. Koll, Tõnis
 43. Kongas, Hans
 44. Konn, Aleksander
 45. Köiw, Hans
 46. Koot, Peeter
 47. Krusberg, [Konst.
 48. Krus, Hermann
 49. Kuff, August
 50. Kullison, Karl
 51. Kulp, Jaan
 52. Kurra, Walentin
 53. Kuustmann,
 [Gustaw
 54. Kütt, Alfred
 55. Laur, Hans
 56. Laurits, Gustaw
 57. Leets, Nikolai
 58. Leis, Johannes
 59. Leitmann,
 [Aleksander
 60. Lepane, August
 61. Lindbaum, Ismar
 62. Lombaf, Juhan
 63. Lomp, August
 64. Lohmusar,
 [Siegfried
 65. Luigas, Leopold
 66. Luif, Hans
 67. Lutter, Alfred
 68. Luukas, Arhur
 69. Moger, Julius
 70. Mauts, Nikolai
 71. Mangelfon,
 [Cristofer
 72. Manitski, Magnus
 73. Mägi, Axel
 74. Mäll, Johannes
 75. Mäll, Walter
 76. Mändmets, Heino
 77. Märks, Ewald
 78. Meerits, Jaan
 79. Mehles, Anton
 80. Meller, Artur
 81. Michelson, August
 82. Mitri, Boris
 83. Murka, Ferdinand
 84. Murka, Ferdinand
 85. Murep, Elmar
 86. Ninemann, August
 87. Nirt, Johan
 88. Nis, Nikolai
 89. Normann, Karl
 90. Nõu, Madis
 91. Nugs, Ewald
 92. Nurmberg, Otto
 93. Ostrat, Johann
 94. Otto, Harald
 95. Otto, Harald
 [Beetri p.
 [Mihkli p.
 96. Paas, Oskar
 97. Pajla, Martin
 98. Paju, Martin
 99. Paju, Joosep
 100. Palm, Herbert
 101. Pank, Anton
 102. Paulus, Aleksander
 103. Pärtelpoeg, Hugo
 104. Peebo, Hugo
 105. Peedu, Paul
 106. Pest, Hans
 107. Pitimann, Albert
 108. Pomm, August
 109. Pommer, Oskar
 110. Pommer, Karl
 111. Pöder, Ewald
 112. Pragi, Rudolf
 113. Prii, Eduard
 114. Puchl, Friedrich
 115. Pung, Jaak
 116. Raub, Arnold
 117. Rāpo, Johannes
 118. Rebane, Jaan
 119. Rebane, Paul
 120. Reimann,
 [Aleksander
 121. Reimets, Eduard
 122. Retter, Johannes
 123. Riis, Paul
 124. Rost, Walter
 125. Rosenbach, Rudolf
 126. Rosenwald, Arnold
 127. Rõuk, Andres
 128. Saarlas, Nikolai
 129. Saks, Ernst
 130. Saks, Martin
 131. Sarm, Peeter
 132. Saul, Woldemar
 133. Sawi, Friedrich
 134. Schmidt, Juhan
 135. Schulz, Anton
 136. Schüh, Paul
 137. Seimann, Afset
 138. Sein, Oskar
 139. Sopp, Arnold
 140. Sõimson, Eduard
 141. Silb, Artur
 142. Sillenberg, Victor
 143. Simberg, Adolf
 144. Smironin, Artur
 145. Sopaank,
 [Aleksander
 146. Soplepmann, Oskar
 147. Stamburg, Axel
 148. Suurkivi, Edgar
 149. Taar, Theodor
 150. Täht, Hugo
 151. Tamtik, Konstantin
 152. Tøhwer, Harald
 153. Tigane, Ernst
 154. Tiits, Johannes
 155. Tischler, Paul
 156. Tomingas, Ernst
 157. Tomingas,
 [Friedrich
 158. Tõnisson, August
 159. Treufeldt, Andreas
 160. Türk, Karl
 161. Udras, August
 162. Uritam, Artur
 163. Uustal, Johannes
 164. Ütt, Theodor
 165. Waldmann, Arwed
 166. Walk, Herbert
 167. Walter, Artur
 168. Wares, Aleksander
 169. Wasar, Hans
 170. Watter, Mart
 171. Watter, Nikolai
 172. Walk, Albert

173. Wehrberg, Heinrich	180. Wildt, Alexander
174. Weigel, Leo	181. Willemson, Wassili
175. Weidenbaum, Boris	182. Willmann, Erwin
176. Wellig, Alexander	183. Willmann, Boris
177. Wender, Ewald	184. Wöhrmann, Arnold
178. Weste, Richard	185. Breemann, Richard
179. Wiegand, Ditomar	

Üleüldine osa.

Vabaduse Risti Nõukogu.

Dma esimeses kirjas jätsin meelega välja nõukogu süsteemi arvustuse, et näidata, kuidas praeguse korra ja praeguste võimaluste juures paremaid tagajärgi saavutada, kuna maewalt loota võib, et meil olewat süsteemi muuta saab. Ka paistis minule, et D. T. laidab Nõukogu tööd, juba arwesse võttes olewaid tingimusi. Nüüd on aga D. T. süsteemid põhjalikuma harutuse alla võtnud, mis omasti kohast laiemu huwitawusega. Tahaksin sellepärast, põhjused tõetäpselt nõus olla D. T.-ga, kuidas tema poolt esitatud süsteemid praegustes oludes praktiliselt õige suurte talistustega kokku puutuvad. Täiendan neid ka veel ühe uue süsteemiga, mis mitte minu poolt ei ole üles leitud, kuid mis meie oludes võib olla kaunis heade tagajärgedega läbiwiidam.

Centraliseeritud kord, ütleb D. T., annab häid tagajärgesid siis, kui Nõukogu kõik tarvilised ja saadawal olewad andmed (operatiivkäsud, lahingute arwanded, wäeosade päewaraamatud ja n. e.) kokku saab koguda ja nende põhjal otsustada, wõttes veel arwesse wäeosu esitaja seletusi. Wastasel korral: „Mis siis ime, kui neil tingimistel W. N. Nõukogu kõige parema tahtmise juures oma tegewuses neid tagajärgi ei saavuta, mis W. N. tahtsusele wastaks.“

See on siis D. T. oma otsus. Waatame nüüd: on Eesti W. N. Nõukogul võimalik neid andmeid kokku saada? W. N. Nõukogu õjutati juba pärast sõjategewuse lõppu, sellega tuleb temal kõige aja ettepanekuid läbi waadata. Praegu jõuab Nõukogu umbes 60—70 ettepanekuid läbi harutada — arw, mis nii suur on osalt sellepärast, et üle 50% alawäärustliku ettepanekuid on, mille otsustamine kiirelt läheb. Kujutame nüüd ette, et Nõukogul on läbi waadata täieline wägiteo kirjeldus, päewaraamat, lahingu kirjeldused, operatiivkäsud ja n. e., ära kuulata wäeosu esitaja seletust lahingust ja wägiteost, siis ei jõua Nõukogu rohkem ettepanekuid päewa jooksul läbi waadata, kui 8—10. Kuna Nõukogu võib töötada ainult siis, kui kõik liikmed koos on, siis arwame maha päewad, mil mõni liige ühel ehk teisel põhjusel ära on jäänud, ja ma ei liialda, kui ütlen, et kaks aasta jooksul ei jõua Nõukogu kõiki ettepanekuid läbi waadata. Juba praegu kuulduw aga nurinat, et see kõik on hiljaks jäänud. Kirjelatud juhtumisel kaotaks Risti oma tähtsuse.

Teiseks, wäeosu esitaja peab tundma kõne all olewat wägitegu, muidu ei ole temast kasu. Misugune tööjõu, aja ja raha raiskamine oleks aga sarnaste esitajate saatmine. See on praktiliselt läbiwiimatu. Veel tuleb juure lisada, et wäeosadel igalpool päewaraamatud ja teised veel kõik korraldatud ei ole, ja tuleb

arwesse võtta see tööjõu, mis nende andmete nõukogule saatmine nõuab.

Kõigest järgneb, et meil praegu tsentraliseeritud korra jaoks tarwisminewaid andmeid võimalik saada ei ole, ja siin jõuame siis D. T.-ga ühisele otsusele: selle süsteemiga ei või nõuetawaid tagajärgi saavutada.

Decentraliseeritud korra juures on pea weaks võimalus onupoja või muud poliitikat ajada, mis kahjulik ka meigi ettepanekute osalt välja paistab, iseenamisi ohwitseride ettepanekute juures.

Kolmas süsteem oleks, wähe muudetud kujul, see, mis Kerenski ajal Wene wäes ohwitseride Georgi risti kohta maksma pandi. Muudetud selles mõttes, et ettepanna wõiks autasu määramiseks röödu, batarei, eskadroni ja n. e. ülem, kuna otsustaks röödu ja n. e. solbattite kõgu röödu ülema, või mõne ohwitseri juhatusel. Ohwitseride autasu otsustaks wäeosu ohwitseride kõgu wäeosu ülema ettepanekul. Wene wäes, kus solbattite oma käes oli ka ettepaneku võimalus, tuli ette mitmesuguseid üllatusi, kuid see oleneb peaaegu alati solbattite koosseisust. Kus koosseis intelligentsem oli, seal olid otsused palju õiglasemad.

Esti sõdurite juures, minu äranägemise järele, — olen aga ka samu arwami teiste poolt kuulnud, — peaks see süsteem, wõrdlemisi teistega, kõige rahuldawamaid tagajärgi andma. Täielisi andmeid on minul selleks küll wõrdlemisi wähe, ja oleks huwitaw kuulda teiste arwamisi selle kohta.

Lõpuks tahaksin õige lühidalt wastata D. T.-le mõne wäite peale:

1) D. T. tunnistas ise, et on wiga, kui ettepanekud on ainult ülestähendatud, misugusest lahingust on ettepanew osa võtnud. Seda toonitasingi mina. Ühinen sellega, et need teated, ka a s a s w ä g i t e o kirjeldusega, kasulikul ja tarwilikul võtawad olla ja ongi olnud.

(Täieline märkus: 50% minu esimeses kirjutuses oli tähendatud kõigi ülesloetud alawäärustlike ettepanekute, mitte ainult wiimase kohta. Wiga on lause paigutamises.)

2) Minu ühes D. T.-ga loen wägiteo's küljepeale hiihimise, kuid meie sõjas enamlastega, selle sõja iseloomu tõttu, on palju küljele hiihimisi, mis ülemmalt terged on. Et nüüd otsustada, misugune neist wägitegu, misugune mitte, selleks peab täielik kirjeldus olema. Ilma sellest ei saa Nõukogu õiglaselt otsustada. Ainult seda tähendasin minewases kirjas.

3) Kuulipilduja mõmist wägiteoks tunnistada võib jällegi selle järele, kuidas see sündis. D. T. ütleb, et töötawa kuulipilduja mõtmine on misugune tegu, mis maewalt reaalsus ette tuleb, ja teises kohas tunnustab, et see ei olewat suur wägitegu. Wõin Eesti sõdurite uhkusest tunnustada, et jarnaseid töötawa kuulipilduja mõmist ühe isiku poolt ilma ühegi õmefiku juhtumijeta, peale selle, et kuul pihta ei tulnud, on meie sõjas ette tulnud ja seda loen mina ja luges ka Nõukogu oma terwes koosseisus suuremats wägiteoks, kui ütski hiihimine. Wiimase juures võib olla igasugusi võimalusi, kuid siin on otselohu saatusele kiuste wastuhakkamine ja, nagu üteldakse, surma suhu jookimine.

Ja kui ilma kirjeldamata üteldakse: see hiilis waenlase külje peale ja hätilise tulega ajas waenlase põgenema, ehk: see wõttis töötawa kuulipilduja ära, siis annan wiimasele ülelaalu.

Kokkuvõttes pean ütleva, et mina mitte olenat Nõutogu süsteemi ei kaitsnud, vaid olenat Nõutogu koosseisu, kes praegustel tingimistel ei saa paremini töötada ja sellel üllatuste kaotamiseks ainukene võimalus on nõuda objektiivseid kirjeldusi.

Et meie aga D. T-ga mõne wäiksema lahtuminekuga praesjus ühisel arvamisel oleme, siis lõpetan omalt poolt selles asjas edaspidise kirjawahetuse. Soowisin aga küll arvamisi kuulda wiimase süsteemi kohta ja loodan, et „Sõdur“ selleks ruumi lubab, kuna selle harutamise ka meie sõdurite iseloomu omadusi selgitada aitab.

H. L.

Ludendorffi sõjamälestused.

3da ülemjuhataja peakorter Kownos.

Järg.

VIII.

Kohtuolu offupeeritud maal wastas haagi maakohtu korrale. See kord nõudis, et elanikkude üle eraseaduslikult nende oma maa seaduste järele kohut mõistetaks. Sellepärast tuli kõigepealt kindlaks teha, mis sugused seadused üleüldise olemas olid. Wene korratutes oludes ei osud see mitte kerge asi, sest ka sel ajal oli siin enne sõda korratud walitsenud. Kui seadused olid leitud, siis tuli neid Saksa keele tõlkida, et Saksa kohtunikud nende järele kohut wõiksid mõista. Mina usun, et ükski teine rahwas, peale sakslaste, ei ole sõjas wõetud maade eest nii hoolitsenud.

Ka major Altmanni poolt wälja töötatud juhtnõõrid koolide kohta olid elanikkudele kasuks. Iga usutunnistuse ja iga suguharu huwid olid kaitsud. Siin, nagu igal pool, heideti kõik kõrwale, mis kuldagi wõis äritada. Koolide jaoks oli õppetajatest puudus. Maatormlased õpetajate seisupest aitasid siin hädaft wälja. Et need wabatahtlikult kooli tulnud lapsi ainult Saksa keeli õpetasid, seda on meile pärast pahaks pandud. Õpetajad ei osanud kahjuks ühtki teist keelt. Leedu ja Poola keelt kõnelewaid õpejõudusid oli koguni wähe saadawal. Ka õperaamatute küsimust pandi tähele. Kuidas kooli raamatute kaudu rahwuslikult tunnet wõib kaswata, seda tõendasid mulle mitmesugused Poola õperaamatud. Seal olid Danzig, Gnesen, Posen, Wilna puha Poola linnad. See tõstas mõjus minu peale niisama sügawalt, nagu see järjekindluski, millega Prantsusmaa oma noorsoole kättemaksmise mõtet sisse kaswatas. Poolakad ja prantslased on seega tugewa rahwustunde enestes äärmel hoidnud, mis neile nüüd kasuks on. Meie ei ole niisugust koolipoliitikat ajanud ja kannatame nüüd selle all, et meie noorsoos tugewat rahwuslikult mõttewiisi ei ole kaswatatud. Rahwustunne on tarwilik, kui maa üle tahab saada kriisidest, nagu meie neid 1914. aastast peale ja just nüüd põeme. Selle waate lükkawad kõik need tagasi, kes estimesele kohale inimsusideaali seawad. See on nende seisukohast ka arusaadaw. Asjaolud kõnelewad aga niikaua nende wastu,

kuni mitte kõik riigid neidsamu põhimõtteid ei tunnista. Meie oleks nüüd tugewat rahwustunnet libedasti waja!

Usutunnistustele ei tehtud nende tegewuses mingisuguseid takistusi. Meie lähime oma wastutulekikesse koguni nii kaugele, et juutidele nisujahu saamist maastide küpsetamiseks wõimaldasime.

Kuramaa ewangeeliumi usu waimulik seifus hoidis täiesti meie poole. Leedu katoliku usu waimulik seifusega hakkasime peagi läbi saama. Selle wastu aga oli Poola katoliku usu waimulik seifus meile waenulik. See waimulik seifus olek peegeldas teataval wiisil ka rahwa meeleolu meie wastu, ainult oli Leedu waimulik seifus üleüldiselt meile rohkem headsoowiw kui Leedu demokraatia Wilnas, kes oma segaste püüetega warsti pinna jalge all kaotas. Poola waimulik seifus oli Poola rahwusliku propaganda kandjaks. Isegi Wene piitsa all töötas ta kõige suurema järjekindlussega. Leedulastega pidas ta weel wõitlust, walgewenelased olid juba alla heidetud. Et wenelased seda sallisid, on arusaamatu. Walge wenelastele jutlustati Wene walitsuse loaga Jumala sõna mitte nende oma keeles, vaid Poola keeles! Nagu Ida-Galitsias rutheenlast, nii suruti siin nende wendi waimulik seifuse abiga alla.

Poolakad tahtsid ka oma ülikooli Wilnas awada, mina aga ei olnud sellega päri.

Kuni mina walitsemist juhtisin, jäime meie mitmesuguste suguharude wastu üleüldiselt erapooletuks. Et meie leedulast poolakatega ühesugusteks pidasime, selles nägid poolakad poolawaenulikkust. Mina teadsin küll, et ainult erapooletu poliitikaga kedagi oma sõbraks ei tehta.

Mina ei ajanud meelega rahwuslikku poliitikat, sest seda wõis ainult siis ajada, kui meie waherford Poolaga oli selgitatud. Riigiwalitlus ei olnud aga selles asjas weel mingisugust otsust teinud, nii oli minu tagasihoidlikkus loogiliselt iseenesest mõistetaw. Ka maa üleüldise seifukorra pärast oleks poliitiliste küsimuste waheseegamine enneaegne olnud. Mina ei wõinud riigikantsleri käest sellepärast ka mingisuguseid juhtnõõre paluda ja teatasin temale ainult oma mõtetest.

Igal rahwusel oli oma ajaleht, mis muidugi tšensuuri all ilmus. Saksa keelne „Kownoer Zeitung“ seifis estimesel kohal.

Minul oli ajakirjanduse ja tšensuuri ajal nõuandjaks pealik Bertklaus. Temal oli suure tõõjõu ja ajalehe tehnika põhjaliku tundmise kõrwal ka ise seifew ja küpse poliitiline otsustamiswõime.

Mina andsin kõigile ajalehetele selge näpunäite, et nad Saksaamaa sündmust riigiwalituse seifukohalt walgustasid.

Elanikkude poliitilist tegewust ei wõinud muidugi lubada. Poliitiline tegewus oli keelatud. Ka igasuguste koosolekute pidamine oli keelatud.

Tarwilikkudest liikumiskitsendusest hoolimata lubasin ma elanikkudele teatawal määral kirjalik ühendust tarwitada. Mina seadsin riigipostiameti toetusel maaposti sisse. Wõeti tarwitusele riigi postmargid, mis iseäralise stempeltrüügiga ida ülemjuhataja piirkonna kohta tuntawaks olid tehtud.

Meie kergendasime ka leedulaste ja juutide läbi-
käimist nende suguwendadega ühisriikides.

Meie nägime rahulolemiseega, et oluford maal
kindlamaks kujunes ja elu harilikudesse roobastesse
läks. Sakslase korratunne ja arusaamine terwishoiust
lõid läbi. Põllumees teenis rohkem kui Wene ajal.
Kauplemine linnades ärkas uuesti.

Rahwast juhiti rahuliku kindlusega. Mina olin
teretamise sunduse wastu, nagu see ühe armee poolt
sisse seati. Ta saab nüüd aru, et meie dieti oleme
talitanud.

IX.

Majanduslised korraldused, mis offupeeritud maa
kohta tehti, teostati sõjategewuse piirkonnas sõjawä-
gede poolt. Nimelt tekkisid sõjategewuse piirkonnas
paljud saeweskid. Siin ei läinud mitte ainult wäga
palju laudu tarwis, waid ka määratu hulka puupõhku
(Holzwolle) magabis-kottide jaoks ja hobustele alla-
puistamiseks. Sõjawägedele oli majandusline tegewus
positsioonisõja ühetoonsuses suureks rõõmuks.

Minul oli niisamasugune tundmus, ja ma olin
rahul, et wõisin isamaad ka teistki kui seni aidata.
Mulle oli osaks saanud haruldastel hurwitaw tõõ,
mis mind kangesti ligi tõmbas. Mina õppisin fore-
daid inimesi tundma ja mina wõisin paljudel mulle
seni wõõrastel aladel tegew olla. Minule pakkus
suurt rahuldust, et herrad sõjawäe walitsusest minu
wastu piiramata usaldust üles näitasid. Minu tahte-
wõim elustas walitsusest ja andis talle loomishimu.
Meil oli tundmus, et töötame wõeral pinnal Saksa-
maa tulewiku kasuks. Meie tahtsime nimelt Kura-
maad Saksa asumaaks teha. Mina keelasin maa
müümise ära, et seega soodsat alust agrar- ja asu-
mispoliitikaiks luua ning maaga angeldamist takistada.
Mina mõtlesin seekord umbes farnaste määruste
peale, nagu neid meremehed suure eduga Kiautshous
olid maksma pannud.

Mis ida ülemjuhataja walitsuskond selle lühikese
aja jooksul kuni augustini 1916, kus mina sealt lah-
kusin, korda on saanud, see jääb kultuura tõõks.
See walitsuskond ei tarwitanud suuri sõnu, kuid tegi
seda rohkem praktilist tõõd.

See tõõ ei ole asjata olnud. Ta oli kasuks ko-
dumaale, sõjawäele ja offupeeritud maale enesele.
Kas weel seemet mullapõue on jäänud, mis pärast
wilja kannab, see on meie karmi saatusel küsimus,
nulle peale ainult tulewik wõib wastust anda.

(Järgneb.)

Lastega mängimine?!*)

29. juunil s. a. peale kella 7 ratša töölt koju
Kosele sõites, pidas mind Narwa maanteel Ruskalka
austamba juures sõjawäe patrull kinni, kes hulga rahwa
pilkawa muigamise all minu nime, sõidu sihi, hobuse
numbri ja ameti üles kirjutas ja dokumendid läbi waatas.

Jäi täieline mulje kurjategijast, keda kinni püütakse.
Mil põhjusel sünnib see?

Arwata wõib, et farnase teguwõisi on wälja kutsunud
ajalehtede näägutused riigihobustega lõbusõitmiste kohta.

*) Toimetusele awaldamiseks jaadetud.

Kas tõesti farnase, ohwitseri häbistawa ja temale
piinliku tegewusega mõeldakse neid lõbusõitujid ära
kaotada? See on küll mängimine lastega. Lõbu-
sõitjad leiawad jadasid teesi, kuidas wälja pääseda Tallin-
nast, kuna patrulli üteluse järele wiimased ainult Wärnu,
Baltiski ja Narwa maanteedel wäljas oa. Tallinna
ümberpiiramine nii suure hulga patrullidega, et neist
„lõbusõitjad“ möõda ei pääse, tuleb riigil minu korda
rohkem maksma, kui kõik lõbusõidud kokku. Rohju aga,
mis tekitab selle läbi, et lõbusõitjates mitteüüdlasies
ohwitserides, kes tarwilist sõitujid tehes ei hakka kõrwa-
lisi teesid otsima ja sellepärast patrullide kätte satu-
wad, tumedat wiho, meelepaha ja wastituse tunnet
kaswatatakse, neile teenistus läilaks tehakse, et rahwa
seas nende ohwitseride au naeruwääriliseks muutub,
nad seltskonna pilkelauaks sattuvad, — see kahju on palju
suurem, kui tulu, mis patrullid suudawad tuua.

Kui tahetakse mingisugust kontrolli luua, siis wähen-
datagu hobuste koosseisu wäeosades kuni miinimumi
ja toimetatagu alalisi ülewaatusi tallides hobuste seis-
korra kohta. Kui miinimumini vähendatud hobused
leitakse täiesti korras olewat, siis ei ole mingisuguseid
põhjusti ka lõbusõitujid kontrollleerida, kuna teatarwatel
juhtumistel need isegi paratamatud on. Näituseks, tar-
wit h hobune, kes nädal aega maneeshis õppiwa sõitja
ell on wintserdatud, tingimata pikemat sõitu wabas
õhus mitmesugustes allüürides, muidu saab ta täitja
rikutud, ja tõlhab ainult maneeshi sõidu jaoks. Sarnast
maneeshi hobuste kaadrit ei jöua aga Eesti riik üle-
wal pidada.

Ei tohiks sugugi kuritegu olla, kui ohwitser, kellel
ei ole saapawiksija eht portutõõlise sissetulekuid autodega
eht woorimeestega sõitmiseks, kes nädal otsa kurnawat
tõõd teeb ja unistadagi ei julge 8 tunnilisest tööpäe-
wast, neist tarwilikkudest sõitjatest omale lõbusõida teeb.
Kiigile ei too see mingisugust kahju ja ajalehtede repor-
tööride näägutamisest, mis tihti kuulujuttude peal põhje-
newad, ei tohiks siin armele wõetud saada. Tuleks
wälja minna seisukohast, et lubatud oleks lõbusõit, mis ei
riigile ega wäeosale mingisugust kahju ei too.

Praegused „piirikütid“ Tallinna ümber tuleks aga
wõibimata ära kaotada, sest mingisugust tulu nad ei
too, oma otstarbet nad ei täida, kuna nende tegewus
on piinlik ja häbistaw igale ohwitserile.

Rapten Laretei.

Wastutaw toimetaja: Rindralstaabi polkownik Rinf.

Wäljaandja: Sõjawägede kaab.

On ilmunud:

Kuulipilduja „MAXIM“

- Luku kirjeldus** — kahel suurel lehel
seina peale kleepimiseks; paremal
paberil: hind ä 1 mk. 75 penni leht, ja
- Rikete piltlik kujutus** — kahe ni-
samasuguse lehe ja paberi peal: hind
ä 1 mk. 75 penni leht.

Nimetud kirjeldusi ja kujutusi wõib saada Sõja-
wäe trükikojast, Tallinnas, Rütli tän. 13.

„Setukeste elukohad ja arv“.

Lisaks Setumaa kaart.

Hind 4 marka.

Jällemüüjatele ja raamatukogudele 30% hinnaalandust.

Tallinnas, Rüütli tän. 13. Sõjawäe Trükikoda.

Sõjawägede staabi kirjastusel ilmus praegu trükist:

Laskereeglid

3-tolliliste kiirtule suurtükkide patareide jaoks.

Kokkuseadnud Wene suurtükiwäe ohwitseride kooli 6-nda wäljaande (1917 a.) järele lipnik **Karro**.

Saada Sõjawäe trükikojast, Tallinnas, Rüütli tän. 13.

Hind 6 marka.

Sõjawäe Topografia Jaoskonna wäljaanded:

Eestimaa kaart. Mõet 10 wersta tollis.
- - Hind 8 marka. - -

Eestimaa kaart. Mõet 15 wersta tollis.
- - Hind 4 marka. - -

Jda-Europa kaart. Mõet 175 wersta tollis.
- - Hind 2,50 marka - -

Eestimaa teede kaart. Mõet 25 wersta tollis.
- - Hind 2 marka. - -

Pihkwa ümbruse kaart. Mõet 3 wersta tollis. - - -
- - - Hind 2 marka.

Baltimaade kaart XIII. aastasajal. Kolme wärwiga. - - -
- - - Hind 4 marka.

Saada raamatukauplustest ja Sõjawäe Topografia jaoskonnast, Tallinnas Lai tän. nr. 39. (teisel korral).